

YHTEISKUNNAN TURVALLISUUSSTRATEGIA: TIIVISTELMÄ

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on valtioneuvoston joulukuussa 2010 hyväksymä periaatepäätös, joka muodostaa yhteisen varautumisen ja kriisijohtamisen perustan yhteiskunnan kaikille toimijoille. Se konkretisoi valtioneuvoston vuonna 2009 antaman turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tavoitteita ja periaatteita.

Strategia on jatkoa vuonna 2003 laaditulle ja vuonna 2006 päivitetylle valtioneuvoston periaatepäätökselle yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiasta, niin kutsutusta YETT-strategiasta. Vuoden 2010 päivityksen yhteydessä sen nimi muutettiin asiakirjan sisältöä paremmin kuvaavaksi.

Perustana yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on laadittu yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen näkökulmasta. Elintärkeät toiminnot ovat yhteiskunnalle välttämättömiä toimintakokonaisuuksia, joiden jatkuvuus on turvattava kaikissa turvallisuustilanteissa. Strategiassa määritetään

- yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ja niiden tavoitetilat,
- elintärkeitä toimintoja vaarantavat uhkamallit ja niihin liittyvät häiriötilanteet,
- toimintojen turvaamisen edellyttämät ministeriöiden strategiset tehtävät,
- kriisijohtamisen perusteet häiriötilanteiden hallitsemiseksi,
- strategian toimeenpanon seurannan ja kehittämisen sekä
- varautumisen ja kriisijohtamisen harjoittelun periaatteet.

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan hallinnonalojen välisellä yhteistyöllä. Ministeriöt johtavat strategian perusteella hallinnonalansa varautumista sekä siihen liittyvää tutkimusta, toiminnanohjausta ja lainsäädännön valmistelua. Muut elintärkeiden toimintojen turvaamisen kannalta keskeiset toimijat soveltavat strategiaa varautumisessaan ja kriisijohtamisessaan. Strategian tavoitteena on välttää voimavarojen päällekkäinen kehittäminen ja tilanne, jossa jokin elintärkeiden toimintojen turvaamisessa tarvittava suorituskyky jäisi kokonaan kehittämättä.

Suomalaisen yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ovat:

- valtion johtaminen
- kansainvälinen toiminta
- Suomen puolustuskyky
- sisäinen turvallisuus
- talouden ja infrastruktuurin toimivuus
- väestön toimeentuloturva ja toimintakyky sekä
- henkinen kriisinkestävyys.

Kullekin elintärkeälle toiminnolle on strategiassa kuvattu tavoitetila, joka antaa suuntaviivat työlle elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi.

Ministeriöt ohjaavat elintärkeiden toimintojen turvaamista

Ministeriöt ohjaavat oman hallinnonalansa viranomaisten toimintaa strategiassa määriteltyjen tavoittilojen saavuttamiseksi. Ministeriöille on yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa nimetty strategisia tehtäviä, joista huolehtimalla taataan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuus kaikissa turvallisuustilanteissa. Strategiset tehtävät perustuvat Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa määriteltyihin uhkamalleihin ja niihin liittyvien häiriötilanteiden hallitsemisessa tarvittaviin toimenpiteisiin.

Useimpien strategisten tehtävien toteuttamiseen tarvitaan toimivaltaisen ministeriön lisäksi myös muiden ministeriöiden, alue- ja paikallishallinnon, elinkeinoelämän ja järjestöjen toimintaa ja niiden voimavarojen kehittämistä. Lisäksi tehtäviä määriteltäessä on otettu huomioon Suomen jäsenyys Euroopan unionissa, toiminta Yhdistyneissä kansakunnissa ja Naton rauhankumppanuusyhteistyössä sekä muissa kansainvälisissä yhteyksissä.

Elintärkeiden toimintojen turvaaminen perustuu pitkäjänteiseen ja riittävään suorituskäytön kehittämiseen, niiden oikea-aikaiseen ja joustavaan käyttöönottoon sekä kykyyn hyödyntää jo olemassa olevia suorituskäytöjä.

Elintärkeiden toimintojen turvaamisessa noudatetaan suomalaisessa yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyjä ja noudatettuja periaatteita, joita ovat kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate, vastuun jakautuminen koko yhteiskunnalle, valmiuden joustava säätely, kustannustehokkuus, riittävien voimavarojen turvaaminen, varautumisen kansainvälisen ulottuvuuden huomioiminen, valmiuden kehittämisen seuranta ja toiminnan yhteensovittaminen.

Varautumista suunnitellaan uhkamallien pohjalta

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa on eri toimijoiden varautumisen tueksi määritelty uhkamalleja, jotka ovat kuvauksia turvallisuusympäristön mahdollisista häiriöistä. Strategiassa kuvatut uhkamallit on pyritty rajaamaan valtiota, yhteiskuntaa ja väestöä koskettaviksi kokonaisuuksiksi, joihin varaudutaan poikkihallinnollisesti ja yhteiskunnan eri toimijoiden yhteistyönä.

Strategiassa kuvatut uhkamallit ovat:

- voimahuollon vakavat häiriöt
- tietoliikenteen ja tietojärjestelmien vakavat häiriöt - kyberuhkat
- kuljetuslogistiikan vakavat häiriöt
- yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt
- elintarvikehuollon vakavat häiriöt
- rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt
- julkisen talouden rahoituksen saatavuuden häiriintyminen
- väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt
- suuronnettomuudet, luonnon ääri-ilmiöt ja ympäristöuhkat
- terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus
- rajaturvallisuuden vakavat häiriöt
- poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus sekä
- sotilaallisen voiman käyttö.

Uhkamallien konkretisoimiseksi strategiassa on määritelty erilaisia häiriötilanteita. Häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka normaali- tai poikkeusoloissa vaarantaa ainakin hetkellisesti tai alueellisesti yhteiskunnan turvallisuuden, toimintakyvyn tai väestön elinmahdollisuudet. Näiden tilanteiden hallinta edellyttää tavallisesti viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Sama häiriötilanne voi liittyä useampaan eri uhkamalliin.

Kriisijohtaminen perustuu selkeään työnjakoon

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan sisältyvät strategian toimeenpanon sekä valmiusharjoitusten toteuttamisen periaatteet. Strategiassa korostetaan keskeisten varautumisen toimijoiden yhteisten toimintatapojen ja niiden harjoittamisen merkitystä väestöön, yhteiskuntaan ja valtioon kohdistuvien uhkien hallitsemisessa. Yhteiskunnan haavoittuvuuden lisääntyessä toimenpiteet yllättävien ja äkillisten häiriötilanteiden hallitsemiseksi on aloitettava nopeasti. Koska useimmat häiriötilanteet ulottavat vaikutuksensa laajalle, toimivaltaiselle viranomaiselle on tarvittaessa saatava käyttöön mahdollisimman laaja-alainen poikkihallinnollinen tuki. Samalla on kyettävä varmistamaan, että yhteiskunnan toiminta jatkuu riittävällä tasolla häiriötilanteista huolimatta.

Yhteiskunnan ja väestön turvallisuutta vaarantavien häiriötilanteiden hallinnassa noudatetaan laillisuusperiaatetta ja säädettyä toimialajakoa. Sekä normaali- että poikkeusoloissa noudatetaan lähtökohtaisesti samoja häiriötilanteen hallinnan periaatteita. Viranomaisten vastuunjako ja yhteistyöelimien toimintamallit säilytetään mahdollisimman pitkään normaaliolojen mukaisina. Viranomaisten johtovastuiden tulee olla selkeät. Tilanteita johdetaan ennakoivasti ja käyttöön otetaan heti riittävät voimavarat. Toimivaltainen viranomainen johtaa operatiivista toimintaa ja poikkihallinnolliset yhteistyöelimet tukevat vastuuviranomaista. Muut viranomaiset, yritykset ja järjestöt osallistuvat toimintaan siinä määrin, kuin tilanteen hallitsemiseksi on tarpeen.

Toimintaa johtava taho vastaa myös viestinnästä. Häiriötilanteiden hallinnassa on huolehdittava paitsi operatiivisen toiminnan sujumisesta, myös siitä, että tieto kulkee toimijoiden välillä ja että valtion johto on tietoinen tilanteen etenemisestä.

Strategian toteutumista seurataan

Kukin ministeriö seuraa hallinnonalallaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvien tehtävien toteuttamista ja niiden edellyttämän toimintakyvyn kehittämistä. Turvallisuus- ja puolustusasiain komitea vastaa yhteiskunnan turvallisuusstrategian yhteisestä seurannasta ja kehittämisestä ministeriöiden valmiuspäällikkökokouksen tukemana. Seuranta luo edellytykset strategian mahdollisille täsmentämistarpeille ja kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamiselle. Periaatepäätökseen sisältyy myös linjaus siitä, että seurannan tuloksista informoidaan säännönmukaisesti valtion ylintä johtoa. Strategian päivittämisestä päättää valtioneuvosto.